

Vzhľadom k aktuálnej epidemiologickej situácii Ministerstvo zdravotníctva SR a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vydávajú nasledovný odporúčaný postup pre poskytovateľov sociálnych služieb v súvislosti s nebezpečenstvom šírenia infekcie spôsobenej koronavírusom (COVID-19, SARS-CoV)

Materiál je určený pre verejných poskytovateľov sociálnych služieb a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a upravuje preventívne prístupy a postupy pri manažmente podozrivých a potvrdených prípadov u klientov sociálnych služieb vo vzťahu ku koronavírusu COVID-19

Základné informácie a rozsah odporúčaného postupu

Tento dokument prináša vedúcim zamestnancom u poskytovateľov sociálnych služieb základné informácie o ochorení COVID-19 a návrh odporúčaných postupov a opatrení, ktoré predstavujú preventívne prístupy v zabránení šíreniu tohto ochorenia, ale zároveň informujú poskytovateľov aj o postupoch a procesoch prípravy na prípadné väčšie rozšírenie tohto ochorenia a odporúčajú základné opatrenia, ktoré môžu byť prijaté pre zabezpečenie informovanosti v sociálnych službách

a pre usmernenie koordinácie postupov v prípade zhoršenia situácie na území celej Slovenskej republiky.

Návrh metodických krokov je smerovaný primárne na pobytové sociálne služby v zariadeniach sociálnych služieb, kde je tvorba krízových opatrení najzložitejšia. Poskytovatelia ostatných druhov a foriem sociálnych majú uplatniť relevantné časti tohto dokumentu a primerane ich adaptovať vzhľadom k cieľovej skupine klientov.

Cieľ dokumentu: koordinovaná informovanosť, zníženie paniky, prevencia stresu u klientov, rodín klientov, zamestnancov a manažmentu poskytovateľov sociálnych služieb.

Tento dokument je súborom všeobecných informácií a nezáväzných odporúčaní vychádzajúcich z poznatkov a štandardných postupov Ministerstva zdravotníctva SR. **V prípade, ak si to epidemiologická situácia vyžiada, tak Hlavný hygienik SR vydá usmernenie, ktorým nariadi postup, ktorý bude záväzný pre všetkých poskytovateľov sociálnych služieb.**

Tento postup teda žiadnym spôsobom nenahrádza aktuálne a v budúcnosti vydané usmernenia alebo opatrenia Úradu verejného zdravotníctva SR (www.uvzsr.sk).

Odporúčaný postup obsahuje postupy pre výkon prevencie a starostlivosti o klientov sociálnych služieb s podozrením na ochorenie COVID-19 v pobytovej, ambulantnej a terénnej forme poskytovanej sociálnej službe v Slovenskej republike.

1. Informácie o vírusu COVID-19

Od decembra 2019 boli v nemocniciach v meste Wuhan v provincii Hubei v Číne postupne hlásené viaceré prípady neobjasniteľnej pneumónie s históriou expozície na veľkom trhu morských plodov nazývaného *Hua'nan*. Potvrdilo sa, že ide o akútnu respiračnú infekciu spôsobenú koronavírusom. Počet prípadov bez anamnézy vystavenia sa živočíšnym rezervoárom sa zvyšoval a aktuálne už prevláda **prenos z človeka na človeka**. Najčastejšie sú hlásené prípady z Číny, Hongkongu, Maca, Iránu, **Talianska**, Taiwanu. Ku dňu 6.3.2020 boli hlásené prípady zo všetkých krajín EÚ (v súčasnosti má pacientov s COVID-19 už každá krajina EÚ – v niektorých krajinách je ale počet pacientov vyšší ako napr. v Taliansku vyšší než 4000 a v Rakúsku ich počet tiež rýchlo stúpa). Situáciu na Ukrajine pre vnútorný konflikt a zle fungujúci zdravotnícky systém nevieme správne vyhodnotiť. V Česku, Maďarsku a Rakúsku bol okrem importovaných prípadov, (prenesené nákazy)hlásený prenos aj v zariadeniach sociálnych služieb a počas bohoslužieb. Z tohto dôvodu je potrebné správne pristúpiť ku koordinácii obyvateľstva a usmerneniam aj v SR, aby sme týmto prípadom možného šírenia nákazy predišli.

Hlavným prameňom nákazy boli doteraz najmä pacienti s pneumóniou (zápalom pľúc) infikovaní vírusom SARS CoV. Prenos dýchacích aerosólov (kvapôčok) je hlavnou cestou prenosu a prenáša sa kontaktom človeka s človekom.

Inkubačná doba je od 2 – 14 dní. Z tohto dôvodu tí, ktorí boli **vystavení stretnutiu s človekom so známym, t. j. potvrdeným prípadom COVID-19**, majú byť bezodkladne izolovaní v domácom prostredí alebo priestoroch pobytového zariadenia sociálnych služieb (ktoré im nahrádza domáce prostredie) počas 14 dní od posledného kontaktu s chorou osobou, nakoľko sa v priebehu tohto obdobia môže u nich vyvinúť

ochorenie s príznakmi (podľa usmernenia regionálneho hygienika miestne príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva, ďalej len „RÚVZ“). O kontakte s človekom so známym prípadom s potvrdeným ochorením COVID-19, ako aj o vývoji príznakov má telefonicky informovať pacient, rodina, resp. opatrovateľ/ sestra alebo priamy nadriadený – vedúci zamestnanec u poskytovateľa sociálnych služieb ihneď príslušného ošetrojúceho t. j. všeobecného lekára (VLD, VLDD), pediatra klienta alebo regionálneho hygienika (RH) RÚVZ.

Nakoľko súčasne s týmto ochorením prebieha aj každoročná sezónna epidémia chrípky a iných respiračných infekcií, je možné, že podobné príznaky môžu súvisieť aj s iným respiračným infekčným ochorením. Preto je potrebné nerobiť paniku, ale kontaktovať všeobecného lekára alebo v prípade nejasností hygienika príslušného Regionálneho úradu verejného zdravotníctva (RÚVZ – kontakty sú uvedené v prílohe) a riadiť sa ich usmerneniami.

A) Príbuzný, ktorý sa vrátil z oblasti (krajiny, regiónu), kde sa vyskytuje COVID-19

Ak sa príbuzný klienta a ďalšie osoby vrátili najmä z krajín Ázie, z Talianska, Iránu, Viedne, či z iných oblastí s vysokým počtom infikovaných na COVID-19, odporúča sa,

aby v nasledujúcich 14 dňoch po opustení oblasti s vysokým počtom ochorení COVID-19 zvažili prípadnú návštevu svojich príbuzných a ďalších osôb, ktoré sú umiestnené v zariadeniach sociálnych služieb (všetkých druhov podľa platnej legislatívy), alebo Domoch ošetrovateľskej starostlivosti, či akútne hospitalizovaní v zdravotníckych zariadeniach, pokiaľ nie je klient v paliatívnej starostlivosti alebo v ťažkom stave, kedy je potrebné návštevu konzultovať s hygienikom RÚVZ.

Toto odporúčanie je vydané s cieľom obmedzenia ďalšieho rozšírenia choroby COVID-19. Dôsledne prosíme o dodržiavajte zásad **respiračnej hygieny**, často si umývajte ruky mydlom a vodou, používajte dezinfekčné prostriedky s plne virucídny (usmrcujúcim vírusy) účinkom (s obsahom alkoholu – ak je to možné).

B) **Samotný klient sociálnych služieb** , ktorý prišiel do kontaktu s osobou, u ktorej bolo ochorenie COVID-19 potvrdené vyšetrením, môže byť bez príznakov tohto ochorenia (ale rizikový pre svoje okolie lebo je prenášač) alebo s príznakmi buď s ľahkou formou (môže zostať v domácej izolácii alebo v izolácii pobytového zariadenia sociálnych služieb, t.j. naďalej prijímať sociálnu službu) alebo so stredne ťažkou, či ťažkou formou (alebo z dôvodov sociálneho statusu domácnosti a kognitívneho stavu klienta) môže byť hospitalizovaný v zdravotníckom zariadení po dobu minimálne 14 dní, ak lekár a/alebo RÚVZ neurčí inak sa bez problémov vrátiť do kolektívu.

Spôsob prenosu: Nový koronavírus SARS-CoV-2 je respiračný vírus. K prenosu dochádza primárne kontaktom s infikovanou osobou, ktorá najmä pri hovorení, kašľaní a kýchaní šíri infekčné kvapôčky do svojho okolia. Prenos je možný tiež predmetmi čerstvo kontaminovanými sekrétmi infikovaného človeka. Vírus sa podarilo izolovať zo vzoriek odobratých z dolných dýchacích ciest, ale aj zo sterov z nosohltana aj hrdla, v sére, krvi, v slinách, moči a stolici.

Príznaky ochorenia

Aké príznaky sa môžu prejavíť v priebehu 14 dní od kontaktu s osobou s potvrdeným ochorením COVID-19 ?

Je to najmä:

- horúčka nad 38 stupňov Celzia (pozor! u starších a imunitne oslabených klientov sociálnych služieb môže telesná teplota zostať nízka, preto treba zvážiť aj iné príznaky a poradiť sa s lekárom),
- kašeľ,
- sťažené dýchanie (tzv. dýchavica, klient nevie dokončiť nádych (ľudovo „nevie sa dodýchnuť“, prípadne má zrýchlené dýchanie),
- bolesť svalov.

Vo všeobecnosti môže táto infekcia spôsobiť závažnejšie príznaky uklientov sociálnych služieb s oslabeným imunitným systémom,

- seniorov nad 70 rokov,
- klientov s chronickým ochorením (najmä: onkologické ochorenie, pľúcne ochorenie, srdcovo-cievne,
- klientov liečených imunosupresívnymi (imunitný systém potláčajúcimi) liekmi,

- klientov so súčasne sa vyskytujúcimi viacerými ochoreniami u toho istého klienta – títo sú najviac náchylní na vývoj komplikácií, či už pri COVID-19 alebo sezónnej chrípke.

Je potrebné vedieť, že nie každý klient sociálnych služieb, ktorý je chorý alebo mal možný kontakt s pozitívnou osobou na COVID-19, musí byť hospitalizovaný. Práve naopak, pre preplnenosť nemocníc a ambulancií je vhodné klientov, ktorí majú iba mierne príznaky a vyšetrujúci lekár tak rozhodne, ponechať v domácej izolácii alebo v izolácii v zariadení sociálnych služieb pobytového typu voliť formu tejto domácej izolácie alebo izolácie v zariadení sociálnych služieb, ak má pre takúto izoláciu z hľadiska skutkového stavu v konkrétnom čase konkrétne zariadenie vytvorené priestorové podmienky. Pravidelné konzultácie s lekárom a odbornými pracovníkmi RÚVZ zabezpečia správny manažment klienta aj v prípade zhoršenia jeho zdravotného stavu a prednostné ošetrovanie s prípadným prijatím do nemocnice za špeciálnych podmienok.

Ak sa klient sociálnych služieb, ktorý bol v kontakte s dokázanou chorou osobou s COVID-19 a vyvinuli sa u neho príznaky respiračného ochorenia alebo bol bez týchto príznakov tzv. asymptomatický a klient z rozhodnutia regionálneho hygienika bol umiestnený do domácej izolácie resp. izolácie v zariadení sociálnych služieb pobytového typu a cíti sa dobre (t. j. je bez príznakov) po 14 dňoch od kontaktu s osobou, u ktorej bol koronavírus COVID-19 potvrdený vyšetrením, môže sa tento klient sociálnej služby po konzultácii a rozhodnutí hygienika RÚVZ bez problémov vrátiť do kolektívu.

Nakoľko súčasne s týmto ochorením prebieha aj každoročná sezónna epidémia chrípky a iných akútnych respiračných infekcií, je možné, že podobné príznaky môžu súvisieť aj s iným respiračným infekčným ochorením. Preto je potrebné nešíriť paniku a zachovať pokoj a kontaktovať všeobecného lekára/pediatra (VLD, VLDD) alebo v prípade nejasností miestne príslušného odborného pracovníka RÚVZ (RÚVZ – kontakty sú uvedené v prílohe) a riadiť sa ich usmerneniami.

2. Prevencia šírenia infekcie COVID-19

V súčasnosti neexistuje vakcína proti COVID-19. Najlepším spôsobom, ako zabrániť nákaze, je vyhnúť sa expozícii (t. j. stretnutiu s infikovaným človekom alebo expozícii vírusom)

2.1 Všeobecné zásady, ktoré pomáhajú zabrániť šíreniu respiračných vírusov:

- Vyhnúť sa úzkemu kontaktu s ľuďmi s akútnym respiračným ochorením.
- Skrátiť pobyt v priestoroch, kde sa nachádza veľké množstvo ľudí.
- **Často si umývať ruky teplou vodou a mydlom** (najmä pri priamom kontakte s chorými alebo izolovanými pri čakaní na výsledky v prostredí zariadenia sociálnych služieb alebo ich okolí), **ak mydlo s dezinfekčným účinkom v dávkovači nie je dostupné**. Ako ďalší stupeň po umytí rúk je vhodné použiť dezinfekčný gél na báze alkoholu.
- Účinnosť umývania rúk možno zvýšiť použitím dezinfekčného mydla s virucídnym účinkom.
- Zamestnanci v oblasti sociálnych služieb by si mali umývať ruky:
 - pred odchodom z domu,
 - pri príchode do práce,
 - po použití toalety,
 - po prestávke a denných pracovných činnostiach,
 - pred prípravou jedla a nápojov,
 - pred a po konzumácii jedla a nápojov, vrátane desiat,
 - pred odchodom z práce,
 - pri príchode domov,
 - po každom priamom kontakte s chorým alebo izolovaným klientom.
- Nepoužívať spoločné uteráky a predmety osobnej potreby.
- Dodržiavať zásady dezinfekcie povrchov v zmysle prevádzkového poriadku a po každej činnosti, pri ktorej došlo ku ich kontaminácii a vetrať.
- V zariadeniach sociálnych služieb je potrebné dodržiavať pravidlá prevencie a kontroly infekcií - pozri stránku ÚVZ SR (www.uvzsr.sk).
- Zakázať návštevy v ZSS. Ani vo výnimočných prípadoch nepovoliť návštevy príbuzným, ktorí sa vrátili z rizikových oblastí alebo vykazujú známky respiračnej infekcie. Zdraví príbuzní, bez epidemiologickej anamnézy môžu mať povolené návštevy vo výnimočných prípadoch, ak sa jedná o paliatívneho klienta. O takejto návšteve musí byť vedený záznam a dodržané všeobecné preventívne opatrenia na zabránenie prenosu kvapôčkovej infekcie.

2.2 Represívne opatrenia (sekundárna prevencia) v prípade podozrenia na respiračnú infekciu

V prípade ochorenia je základnou prevenciou šírenia vírusu **izolácia chorého a jeho kontaktov** pred, ako aj po vypuknutí ochorenia v období jeho nákazlivosti (t. j. 14 dní resp. podľa usmernenia lekára).

- Osoby s akútnym respiračným ochorením by mali dodržiavať respiračnú hygienu – dodržať dostatočnú vzdialenosť od iných osôb, zakryť si ústa a nos vreckovkou alebo papierovým obrúskom (v prípade ak nemajú vreckovku kašľať a kýchať do rukáva – do lakťového zhybu, nie do rúk!).

Návrat príbuzného z oblasti s výskytom ochorenia COVID-19

Ak sa príbuzný klienta a ďalšie osoby vrátili najmä z krajín Ázie (najmä Čína, Kórea), z Talianska, Iránu, či z iných oblastí s vysokým výskytom COVID-19, odporúča sa,

aby v nasledujúcich 14 dňoch po opustení oblasti s vysokým počtom ochorení COVID-19 nenavštevovali svojich príbuzných a ďalšie osoby, ktoré sú umiestnené v zariadeniach sociálnych služieb (všetkých druhov podľa platnej legislatívy), alebo Domovoch ošetrovateľskej starostlivosti, či akútne hospitalizovaných v zdravotníckych zariadeniach, pokiaľ nie je klient v paliatívnej starostlivosti alebo v ťažkom stave, kedy je potrebné návštevu konzultovať s hygienikom RÚVZ.

Samotný klient, ktorý prišiel do kontaktu s chorým alebo osobou bez príznakov ale s potvrdenou infekciou COVID-19, môže byť bez príznakov tohto ochorenia (ale rizikový pre svoje okolie, lebo je nosičom infekcie) alebo s príznakmi. V prípade ľahkej formy môže zostať v domácej izolácii alebo v izolácii pobytového zariadenia, t.j. naďalej vyžadujúci sociálnu službu. Pri stredne ťažkej alebo ťažkej forme, alebo z dôvodov sociálneho statusu domácnosti a kognitívneho stavu klienta môže byť hospitalizovaný v zdravotníckom zariadení po dobu minimálne 14 dní, ak lekár a/alebo RÚVZ neurčí inak.

3. Odporúčaný postup pri podozrení na ochorenie COVID-19 u zamestnanca

Zamestnanec má povinnosť s ohľadom na platnú legislatívu Zákonníka práce zamestnávateľa informovať o tom, že sa vrátil on alebo jeho blízky príbuzný resp. blízka osoba z rizikovej oblasti zasiahnutej koronavírusom), alebo o tom, že v jeho domácnosti alebo blízkom okolí bol

v priamom kontakte s osobou, ktorej bola zistená t. j. laboratórnym vyšetrením na ÚVZ SR potvrdená infekcia COVID-19 alebo je v izolácii pre podozrenie na infekciu a nie sú ešte výsledky vyšetrenia známe.

Zamestnávateľ je vzhľadom na povinnosť predchádzať rizikám z hľadiska bezpečnosti

a ochrany zdravia pri práci oprávnený vyzvať zamestnanca, aby sa podrobil vyšetreniu u všeobecného lekára (ktorého **má kontaktovať najskôr telefonicky** a podľa inštrukcií buď prísť na vyšetrenie alebo zostať v domácej izolácii a pod.), popr. hygienika príslušného RÚVZ, najmä ak je dôvodné podozrenie nebezpečenstva vzhľadom k vykonávanej práci alebo má zamestnávateľ podozrenie, že zamestnanec nie je spôsobilý vykonávať prácu pre možnosť infekcie COVID-19. O prípadnom nariadení karantény t.j. izolácie, jej trvaní a ukončení rozhoduje príslušný RÚVZ a v tomto zmysle je povinný podať zamestnávateľovi na jeho žiadosť informáciu o tom, že zamestnancovi bola karanténa nariadená. V prípade, že je zamestnancovi nariadená karanténa, ide o prekážku v práci na strane zamestnanca, pri ktorej mu prislúcha náhrada mzdy alebo platu rovnako ako v prípade, keď je dočasne práce neschopný.

Vzhľadom na súčasne prebiehajúce aj iné ako COVID-19 respiračné ochorenia je vhodné odporučiť pre zamestnancov s príznakmi respiračnej infekcie nasledovné:

- zostať doma na lôžku,
- telefonicky konzultovať svojho ošetrojúceho lekára ohľadom správnej liečby a postupu pri prípadnom vyšetrení (telefonovať ešte pred príchodom do ambulancie a riadiť sa inštrukciou lekára),
- prijímať tekutiny a vitamíny,
- nebyť v priamom kontakte s klientami, ani zamestnancami zariadenia sociálnych služieb počas doby pretrvávania príznakov,
- zamestnanec sa môže vrátiť na pracovisko, ak nemá aspoň 3 dni po sebe známky respiračnej infekcie (pri nepotvrdení COVID-19) a pri známom ochorení COVID-19 až vtedy keď mu to umožní hygienik RÚVZ.

V prípade potvrdenia ochorenia COVID-19 u zamestnanca sociálnych služieb sú izolovaní všetci klienti, ktorí prišli s chorým zamestnancom do kontaktu, ak tak určí hygienik RÚVZ. V takom prípade vytvorí poskytovateľ sociálnych služieb v pobytových zariadeniach sociálnych služieb izoláciu v každej izbe, prípadne v celej obytnej jednotke, tzv. reprofilizuje budovu podľa odporúčaní príslušného regionálneho hygienika RÚVZ.

Všetky priestory a povrchy, v ktorých sa chorý zamestnanec nachádzal, musia byť následne dôkladne dezinfikované za použitia virucidného dezinfekčného prostriedku podľa dezinfekčného plánu prevádzkového poriadku poskytovateľa sociálnych služieb a usmernenia pracovníka RÚVZ.

4. Odporúčaný postup pri podozrení na ochorenie COVID-19 v zariadení poskytujúcom pobytovú sociálnu službu

V prípade, ak je u klienta pobytovej sociálnej služby v zariadení sociálnych služieb podozrenie na infekciu COVID-19, je pracovníkom tejto pobytovej sociálnej služby primárne kontaktovaný ošetrojúci lekár (všeobecný lekár pre dospelých alebo geriatr), ktorý rozhodne o ďalšom postupe. Pokiaľ nie je k dispozícii lekár, je kontaktovaný príslušný RÚVZ v mieste kraja pre určenie ďalšieho postupu.

V prípade, ak regionálny hygienik RÚVZ vysloví podozrenie z infekcie COVID-19, ale rozhodne, že chorý klient nebude prevezený do zdravotníckeho zariadenia na ďalšie odborné vyšetrenie alebo hospitalizáciu, ale vyšetří ho tím záchranej zdravotnej služby, ktorý odoberie aj vzorky na potvrdenie/ vyvrátenie podozrenia na COVID-19, tak je v zariadení sociálnych služieb chorý klient zabezpečený v prísnej izolácii podľa odporúčaní odborného pracovníka miestne územného RÚVZ. V starostlivosti o tohto klienta sa postupuje rovnako ako v prípade bežnej respiračnej vírusovej infekcie. Izba s izolovaným pacientom je označená ako infekčná z dôvodu, aby boli zamestnanci jasne informovaní o potrebe dodržiavania režimových opatrení a bariérovej ošetrovacej techniky.

Chorý klient by mal použiť rúško alebo vreckovku, ktoré sú následne bezpečne uskladnené v špeciálnej nádobe označenej ako **biohazard (biologický odpad)** alebo aspoň v 2 vreciach a samostatnej nádobe pre zhromažďovanie biologického materiálu, ktorý sa má pravidelne vynášať za prísnych podmienok, ktoré nedovolia kontaminácii okolitého prostredia mimo izbu izolovaného klienta. Následne má byť tento materiál zlikvidovaný podľa prevádzkového poriadku zariadenia, ktorý musí obsahovať postup zberu a likvidácie odpadkov z hľadiska ich charakteru (biologický, ostrý, komunálny a pod.). V takomto prípade sú zakázané návštevy, iba v špeciálnych prípadoch môže riaditeľ zariadenia povoliť návštevu chorého rodinou, a to v prípade zlého psychického stavu klienta alebo ak je klient v paliatívnej starostlivosti. Personál je vybavený jednorazovými pomôckami určenými pre prácu so suspektným (podozrivým) alebo s potvrdeným ochorením COVID-19, ktoré mu v prípade, že ich nemá, zabezpečia Štátne hmotné rezervy. Personál je vzdelávaný podľa vnútorných predpisov poskytovateľa sociálnej služby a

pokynov RÚVZ. Jednorazové pomôcky použité na ošetrovanie chorého klienta sú bezpečne likvidované ihneď po použití (vrátane papierových obrúskov použitých pri kašľaní, či fúkaní nosa). Ak nie sú k dispozícii jednorazové pomôcky určené pre prácu s COVID-19 a nemožno tak zaistiť dostatočnú ochranu personálu, musí byť klient v spolupráci s RÚVZ-om odoslaný sanitkou vybavenou na prevoz infekčného pacienta do zdravotníckeho zariadenia a hospitalizovaný počas celej doby infekčnosti.

Na základe vyplnenia formulára o hlásení kontaktov môže byť nariadené izolovanie všetkých klientov, ktorí prišli s chorým klientom do kontaktu, ak tak rozhodne miestne príslušný RÚVZ. V takom prípade sa poskytovateľ riadi odporúčaním RÚVZ v manažmente ďalších klientov a pracovníkov zariadenia.

5. Odporúčaný postup pri podozrení na ochorenie COVID-19 v ambulantnej sociálnej službe

Pri rannom príchode klientov by mal byť všetkým (klienti, resp. sprevádzajúce osoby) urobený skrining so zameraním na akútnu respiračnú infekciu klienta a jeho rodinných príslušníkov, či nemajú respiračnú infekciu, teplotu, kašeľ, dýchavicu- prítomnosť teploty, kašľa, dýchavice alebo či v rodine nie je niekto s potvrdeným ochorením COVID-19 alebo úzkym kontaktom s takým pacientom v posledných 14 dňoch alebo s cestovateľskou anamnézou člena domácnosti v rizikovej oblasti v posledných 14 dňoch. Ak je dôvodné podozrenie, že klient má respiračnú infekciu s teplotou (a nemá vyššie uvedené podozrenie nákazou COVID-19), nebude mu povolený vstup do zariadenia ale odporúčaná domáca izolácia a kontaktovanie všeobecného lekára.

V prípade, ak sa ochorenie prejaví počas denných aktivít, a vznikne dôvodné podozrenie na vírusové respiračné ochorenie, takýto klient má byť bezodkladne izolovaný v izolačnej alebo samostatne vyčlenenej miestnosti, kde je zabezpečené vetranie (ak nie je k dispozícii takáto samostatná miestnosť tak má byť chorý klient umiestnený, čo najďalej od iných klientov a personálu po nevyhnutnú dobu zotrvania v zariadení, minimálne však 2 metre, pri dodržiavaní respiračnej hygieny). Pracovníkom zariadenia poskytujúceho ambulantnú sociálnu službu je kontaktovaný miestny RÚVZ pre určenie ďalšieho postupu.

Chorý klient by sa mal vyhnúť úzkemu a telesnému kontaktu s osobami, povrchmi alebo predmetmi, použiť rúško alebo vreckovku, ktoré sú následne bezpečne zlikvidované. Ak klient potrebuje použiť toaletu, zatiaľ čo čaká na lekársku / zdravotnícku pomoc, mal by použiť samostatnú toaletu, pokiaľ je k dispozícii. To platí len po dobu čakania na prevoz do nemocnice.

Následný manažment s odberom informácií (vyplnenie kontaktného dotazníka), odberom vzoriek alebo nariadením izolácie, je určený príslušným RÚVZ.

Izolovaní sú všetci pracovníci a ďalšie osoby, ktoré s chorým klientom prišli do kontaktu bez zodpovedajúcich ochranných prostriedkov, a to podľa pokynov RÚVZ v domácej izolácii alebo v závislosti od zdravotného stavu a sociálneho statusu v zdravotníckom zariadení.

Všetky priestory (povrchy), v ktorých sa chorý klient nachádzal, musia byť dôkladne dezinfikované za použitia virocídneho dezinfekčného prostriedku podľa dezinfekčného plánu prevádzkového poriadku poskytovateľa.

Pri ambulantných formách sociálnych služieb odporúčame minimalizovať realizáciu skupinových aktivít s klientmi.

6. Odporúčaný postup pri podozrení na ochorenie COVID-19 v terénnej sociálnej službe

V prípade, že pracovník terénnej sociálnej služby (vrátane domácej opatrovateľskej služby) príde do kontaktu s klientom podozrivým na vírusové ochorenie COVID-19, ak nemá osobné ochranné prostriedky, bezodkladne opustí priestory v ktorých sa klient nachádza a s klientom komunikuje zo vzdialenosti väčšej ako 2 metre, alebo telefonicky. Pracovník sa vyhne kontaktu s ďalšími osobami, ak je to možné a bezodkladne informuje nadriadeného pracovníka a kontaktuje svojho všeobecného lekára pre dospelých alebo v prípade nedostupnosti príslušný RÚVZ.

V prípade, že je klient v domácej izolácii a nie je možné prerušiť osobnú starostlivosť o neho v domácnosti, personál je vybavený jednorazovými pomôckami určenými pre prácu so suspektným alebo s potvrdeným ochorením COVID-19. Pracovník terénnej sociálnej služby je poučený podľa vnútorných predpisov poskytovateľa sociálnej služby a pokynov RÚVZ.

Jednorazové pomôcky sú bezpečne likvidované ihneď po použití v nádobe na to určenej a označenej biohazard alebo biologický odpad. Ak nie sú k dispozícii jednorazové pomôcky určené pre prácu s COVID-19 a nemožno tak zaistiť dostatočnú ochranu personálu, musí byť klient v

spolupráci s RÚVZ a krajským operačným strediskom záchranej zdravotnej služby odoslaný sanitkou vybavenou na prevoz infekčného pacienta do zdravotníckeho zariadenia a hospitalizovaný.

Izoláciu klientov a pracovníkov sociálnej služby a ďalších kontaktov vyhodnotí a usmerní príslušný RÚVZ.

Izolovaní sú všetci pracovníci a ďalšie osoby, ktoré s chorým klientom prišli do kontaktu bez zodpovedajúcich ochranných prostriedkov, a to podľa pokynov RÚVZ v domácej izolácii alebo v zdravotníckom zariadení (podľa klinického stavu a sociálneho statusu domácnosti).

Z dôvodu špecifických nárokov na materiálno-technické, personálne a organizačné zabezpečenie terénnej sociálnej služby v prípade domácej izolácie klienta v súvislosti s COVID-19 poskytovateľ terénnych sociálnych služieb navyše:

- o zmapuje situáciu klientov - vytipuje osamelo žijúcich klientov, ktorí nemajú rodinu, alebo rodina žije ďaleko a nemôže zabezpečiť starostlivosť po dobu prípadnej domácej izolácie,
- o pripraví zoznamy a kontakty s potrebnými informáciami pre záchranárov,
- o zmapuje a spíše rozsah nevyhnutnej starostlivosti, bez ktorej sa klient nezaobíde,
- o v prípade rodín, ktoré môžu zabezpečiť starostlivosť o izolovaného klienta, sa s nimi dohodne na prevzatí starostlivosti v prípade nevyhnutnosti, ale vždy po konzultácii s príslušným RÚVZ,
- o písomne informuje klientov, prípadne ošetrojúce a opatrujúce osoby, ako bude prebiehať poskytovanie služby v prípade obmedzenia prevádzky z dôvodu choroby / domácej izolácie personálu.

Postup pri poskytovaní starostlivosti v prípade domácej izolácie nariadenej klientovi:

- o S klientom je prerokovaný spôsob poskytovania starostlivosti počas jeho domácej izolácie. Starostlivosť nemôže byť poskytovaná, ak klient s mimoriadnym režimom (rozsah starostlivosti, používanie ochranných prostriedkov, používanie dezinfekcie) nesúhlasí alebo ich rodina nevie zabezpečiť pre klienta, či poskytovateľ nevie zabezpečiť pre zamestnanca. V takom prípade má byť klient prevezený do zdravotníckeho zariadenia podľa vyššie uvedených inštrukcií;
- o ak sú ochranné osobné pracovné prostriedky (masky, rukavice, plášte, návleky, dezinfekcia k dispozícii v domácnosti, tak klient v prítomnosti pracovníka terénnej sociálnej služby používa rúško, ak je to možné (ak nemá ťažkosti s dýchaním);

- sú zabezpečované základné úkony ako strava, dovoz obedov a nákupy, nevyhnutná osobná hygiena, zabezpečenie nevyhnutných liekov, základné nevyhnutné ošetrovanie šatstva, upratovanie, chôdza podľa indikácie lekára (nevychádzať však mimo domácnosť), na nákupy sa nepoužívajú opakovane tie isté tašky, s ktorými prišiel do kontaktu chorý;
- nie je realizované veľké upratovanie, sprevádzanie na vyšetrenia, ani do zariadení pedikúry, holičstva, kaderníctva a pod., preprava klienta automobилоm poskytovateľa;
- kde je to možné, je dovoz obedov vykonávaný bez kontaktu s klientom (výmena nosičov jedál pri dverách), obdobne sú zabezpečované nákupy ako samostatný úkon (pri mobilných klientoch v dobrom stave s dobrou mobilitou);
- manipulácia s táckami s jedlom má byť vykonávaná v 2 rukaviciach, obedár (resp. ideálne prenos obedov v jednorazových obedových boxoch) je prevážaný oddelene od ostatných nosičov jedál a je potrebné ho samostatne umývať a dezinfikovať podľa pracovných postupov zariadenia, ktoré má vypracované (RÚVZ je konzultant, ale postup pripraví príslušné zariadenie avšak ak nemajú postupy, RÚVZ pomôže pri ich vypracovaní).
- úkony starostlivosti sú vykonávané v ochranných prostriedkoch (respirátor, ochranné okuliare, rukavice, jednorazový plášť), je dôležité, aby sa vykonávala hygienická dezinfekcia rúk dezinfekčným prostriedkom;
- na použité ochranné prostriedky má poskytovateľ špeciálny box na nebezpečný odpad, ktorý je umiestnený v byte klienta pri vchodových dverách a označený ako biohazard alebo biologický materiál. Likvidácia nebezpečného odpadu sa zabezpečí podľa pracovných postupov zariadenia, ev. podľa prevádzkového poriadku poskytovateľa sociálnej služby.
- bielizeň je do práčovne prevážaná v špeciálnych uzatvárateľných nepriepustných vreciach (napr. vákuových vreciach). Manipulácia s bielizňou prebieha za použitia ochranných prostriedkov podľa prevádzkového poriadku práčovne.

7. Manipulácia s odpadmi

Všetok odpad, s ktorým bola osoba v styku, vrátane použitých vreckoviek, inkontinenčných podložiek a ďalších predmetov znečistených telesnými tekutinami, má byť vložený do plastových vriec na odpad a zviazaný. Plastové vrecia, ktoré sú používané pre tento druh odpadu, musia mať maximálny objem 0,1 m³ a silu minimálne 0,1 mm. Ak takéto vrecia nie sú k dispozícii poskytovateľ sociálnej služby navrhne

a písomne vypracuje postup, ktorý konzultuje s miestne príslušným RÚVZ. Tento odpad je povinnosť zatriediť do kategórie nebezpečný a v súlade s legislatívou s ním nakladať. V prípade, že poskytovateľ sociálnej služby disponuje dekontaminačným zariadením, odpad ukladá do vriec pre toto zariadenie a odpad dekontaminuje štandardným postupom.

Ďalší postup volí poskytovateľ podľa svojho prevádzkového poriadku, ktorý je v súlade s platnými právnymi predpismi.

8. Kontrolný list informačných a preventívnych opatrení u poskytovateľa sociálnej služby v súvislosti s infekciou COVID-19 (vzor)

MZ SR s MPSVR SR pripravili pre poskytovateľov sociálnych služieb súbor krokov, ktoré treba urobiť ako prípravu na prípadné rozšírenie infekcie COVID-19 do zariadenia sociálnych služieb, resp. v rámci poskytovanej sociálnej služby. V súčasnosti je veľmi nízke riziko takéhoto ohrozenia, ale tieto dni je vhodné využiť na cvičnú prípravu manažmentu a tímov zamestnancov zariadení sociálnych služieb a zamestnancov v sociálnych službách pre prípad potreby. Súbor krokov má všeobecný charakter primárne zameraný na pobytové sociálne služby v zariadeniach sociálnych služieb, kde je tvorba krízových opatrení najzložitejšie. Ostatné druhy sociálnych služieb a formy sociálnych služieb môžu kontrolný list využiť primerane vzhľadom k cieľovej skupine klientov (t. j. využite analogicky, a to primerane k druhu sociálnej služby a forme sociálnej služby, uvedený rozsah pre pobytové služby v zariadeniach sociálnych služieb).

Až v prípade identifikácie chorého klienta, izolácie chorého pacienta alebo kontaktu a karantény zariadenia, prípadne uzavretia lokality príslušným RÚVZ-om je možné využiť realizačnú časť kontrolného zoznamu.

Príloha č. 1

Plánovacia fáza

Plánovanie koordinácia, informovanosť

Opatrenie	termín	zodpovedá	splnené
Vedenie ZSS má pravidelné stretnutia, operatívne reaguje na situáciu, kontroluje plnenie krízového plánu v prípravnej časti.			
Vedenie ZSS určí interný krízový tím pre prípad vzniku karantény v zariadení a iných krízových udalostí. Podmienkou je osobná prítomnosť členov krízového štábu v čase krízy v zariadení.			
Je vykonávaný denný monitoring vývoja situácie v SR a zahraničí. Sú sledované správy Úradu verejného zdravotníctva SR, MZ SR, MPSVR SR a sú zasielané maximálne 1x denne vedúcim pracovníkom e-mailom.			

Je pripravený plán krízových opatrení v jednom dokumente, ktorý je k dispozícii vedúcim zamestnancom a krízovému tímu (Poznámka: vypracujte si systém komunikácie a informovanosti zamestnancov, rodinných príslušníkov a klientov s dôrazom na zníženie paniky, pripravte si jasné vety jednoduchej a nestrašiacej komunikácie v prípade karantény, navrhňte izolačné miestnosti, zhromaždite kontakty na lekárov, RÚVZ, rodinných príslušníkov a blízke osoby, samosprávu – e-maili aj telefonické, zosumarizujte potreby klientov: napr. lieky, jednotlivé služby, aby ste vedeli pohotovo odovzdať lekárom, hygienikom RÚVZ alebo záchranárom pri prevoze klienta do zdravotníckeho zariadenia, pokyny a odporúčania)

V prípade potreby majte na viditeľnom mieste kontakt na príslušný RÚVZ v prípade potreby konzultácie so žiadosťou o odporúčania postupu pre zariadenie.

Zamestnanci sú informovaní o spracovaní krízového plánu. Krízový plán nie je voľne k dispozícii na šírenie medzi zamestnancami z dôvodu zabránenia panike. Krízový plán tvorí podľa dostupných odporúčaní ÚVZ SR, RÚVZ a MZ SR krízový tím.

Verejnosť a príbuzní sú informovaní o spracovaní krízového plánu (ktorého súčasťou je zákaz návštev a spôsob kontaktu napr. telefonického so zamestnancami a chorými alebo exponovanými klientami) na webe, príp. e-mailom, je určená kontaktná osoba, ktorá odpovedá na otázky. Táto osoba je všetkým známa a všetci zamestnanci odkazujú k informáciám na túto osobu. Sú určené hodiny, v ktorých sú otázky zodpovedané. Krízový plán nie je verejnosti a klientom poskytovaný. Odporúčaný rozsah informácií verejnosti:

- 1) sledujeme informácie, sme v spojení s RÚVZ,
- 2) máme plán preventívnych opatrení,
- 3) máme plán krízových opatrení v prípade karantény,
- 4) v prípade realizácie krízových opatrení je prevádzka personálne zabezpečená,
- 5) činnosti služby v prípade krízového stavu budú zredukované na minimálny rozsah.

Návštevníkom, ktorí sa vrátili z rizikových oblastí, je odporúčané, aby nenavštevovali zariadenie po dobu 14 dní a riadili sa pokynmi ÚVZ SR a MZ SR.

V prípade návštev klientov s kognitívnym deficitom je zaistená evidencia návštev v špeciálnom zošite vrátane emailu, telefónneho čísla a presnej adresy trvalého a prechodného pobytu návštevy.

V prípade odporúčania ÚVZ SR je zariadenie pre návštevy uzavreté.

Komunikáciu s médiami vedie výhradne riaditeľ / ka, prípadne tlačový hovorca, či iný

riaditeľom určený zamestnanec.			
<p>Klienti ZSS sú informovaní o spracovaní krízového plánu prostredníctvom sociálnych pracovníkov, a to v adekvátnej forme.</p> <p>Odporúčame tento rozsah:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sledujeme informácie, sme v spojení s RÚVZ a MZ SR; 2) máme plán preventívnych opatrení; 3) máme plán krízových opatrení v prípade karantény. 			
<p>Zamestnancom je vydaný pokyn o povinnosti informovania zamestnávateľa telefonicky v prípade (ich alebo ich rodinných príslušníkov alebo blízkych osôb) ciest do krajín s výskytom nákazy a musia sa riadiť podľa pokynov RÚVZ.</p>			
<p>Je zavedené zvýšené umývanie rúk a v prípade prítomnosti chorých klientov s respiračnými infekciami (COVID-19, ale aj chrípka) môže byť doplnená aj dezinfekcia rúk v priestoroch poskytovateľa sociálnej služby (podľa aktuálneho odporúčania ÚVZ SR, RÚVZ a MZ SR).</p>			
<p>Zamestnancom krízového štábu sa odporúča mať k dispozícii</p>			
<p>telefóny prepojené pomocou skupinovej komunikácie napr. cez WhatsApp. Vzájomná komunikácia má byť cvične odskúšaná.</p>			

Je vykonané vzdelávanie personálu o povahe vírusu a zopakované pravidlá respiračnej hygieny a hygieny rúk ako aj dôkladná dezinfekcia prostredia vrátane kľúčiek na dverách a toaliet (používajú sa bežne odporúčané prostriedky pokiaľ nie je karanténa – v takom prípade prehodnotí použitie prostriedkov RÚVZ, dovtedy sa postupuje štandardne).

--	--	--

Organizácia zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb

Opatrenie	termín	zodpovedá	splnené
Je pripravený zoznam zamestnancov s telefónnymi číslami (so súhlasom zamestnanca), ktorí vyjadrili ochotu v prípade karantény zariadení zotrvať v krízovej službe (t. j. nepretržitý pobyt v uzavretom objekte 24/7). Prostredníctvom zoznamu sa zabezpečí ich včasné informovanie o odporúčaníach pre krízový pobyt v zariadení.			
Nie je potrebné zháňať zdravotnícky materiál, rúška, objednávať respirátory, ochranné okuliare, rukavice a pod. V prípade karantény bude toto zabezpečené príslušným RÚVZ. (Poznámka: manažment ani zamestnanci nemajú podliehať panike a stresu pre zabezpečenie týchto prostriedkov). Urobte iba zoznam v súčasnosti dostupného zdravotníckeho a dezinfekčného materiálu.			

Je spracovaný plán tzv. reprofilizácie lôžok v ZSS, t.j. vytvorenia izieb, miest, oddelenia pre izoláciu pre prípad nariadenia rozsiahlejšej izolácie v zariadení. Toto bude koordinované v detaile RÚVZ-om, ak taká situácia nastane. Krízový tím si pripraví iba plán prechodného preskupenia klientov a vytvorenia minimálne 2 tzv. izolačných miestností so samostatným WC , prípadne kúpeľňou (ak to je možné).

Je k dispozícii zoznam činností v rámci poskytovania sociálnych služieb, ktoré v prípade personálnej núdze:

- a) budú vykonávať,
- b) nebudú vykonávané.

Organizácia obslužných prevádzok

Opatrenie	termín	zodpovedá	splnené
Je zostavený týždenný jedálny lístok s maximálnym podielom trvanlivých surovín a jednoduchých jedál.			
Pokiaľ dôjde k výpadku technických služieb, je určené miesto, kde bude odpad uskladnený a ako bude označený.			

Organizácia starostlivosti o zamestnancov a ďalšie osoby podieľajúce sa na starostlivosti

Opatrenie	termín	zodpovedá	splnené
Je k dispozícii zoznam vybavenia, ktoré zamestnanci musia mať so sebou pre prípad vyhlásenia karantény a povolania do zariadenia ku krízovej službe (napr. karimatka, spací vak, základné lieky pre svoju potrebu, oblečenie na 1 deň atď.) A zamestnanci sú o ňom informovaní.			
Je vytvorený zoznam psychologických intervencií pre ukľudnenie klientov, ich rodín, samotných zamestnancov. Vhodný je nácvik vedený sociálnym pracovníkom alebo psychológom alebo iným povereným pracovníkom tzv. copingových stratégií zvládania stresu a zopakovanie si základných vedomostí a informácií z krízovej intervencie. Všetci zamestnanci by mali prejsť preverením ovládania základných stratégií.			

Realizačná fáza (v prípade nákazy v zariadení, karantény zariadenia, uzatvorenie lokality) bude zaslané príslušnému zariadeniu rozhodnutie hygienika príslušného RÚVZ o vyhlásení karantény príslušného zariadenia sociálnych služieb.

Dokument bol konzultovaný s Ministerstvom zdravotníctva SR.

Príloha č. 2

Zoznam call centier RÚVZ

Call centrá na Regionálne úrady verejného zdravotníctva: všeobecné: +421800221234

- Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky – 0917 222 682
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici - 0918 659 580
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Bratislave – 0917 426 075
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre – 0948 495 915
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Trnave - 0905 903 053
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Trenčíne – 0911 763 203
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach – 0918 389 841
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Prešove – 0911 908 823
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Žiline – 0905 342 812